GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2016 m. vasario 25 d.[1]

Sujungtos bylos C-458/14 ir C-67/15

Promoimpresa srl
prieš
Consorzio dei comuni della Sponda Bresciana del Lago di Garda e del Lago di Idro,
Regione Lombardia (C-458/14)(Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Lombardijos regiono administracinis teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)
ir
Mario Melis,
Tavolara Beach Sas,
Dionigi Piredda,
Claudio Del Giudice
prieš
Comune di Loiri Porto San Paolo,
Provincia di Olbia Tempio (C-67/15)

(Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Sardinijos regiono administracinis teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Įsisteigimo laisvė — Jūrų ir ežerų pakrantėse esančio valstybės turto naudojimas — Direktyva 2006/123/EB — 4 straipsnio 6 dalis — Leidimų išdavimo tvarkos sąvoka — 12 straipsnis — Ribotas leidimų skaičius dėl gamtinių išteklių stokos — Automatinis leidimų pratęsimas — Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas — Direktyvos poveikis vidaus teisinėje sistemoje“

Įžanga

1. Šios sujungtos bylos susijusios su tuo pačiu klausimu – išimtinių teisių naudoti ežerų ir upių pakrantėse esantį valstybės turtą Italijoje galiojimo pratęsimu.

2. Italijos teismai nagrinėja ieškinius dėl administracinių sprendimų, kuriais panaikinami aktai, pagal Italijos teisę laikomi „koncesijomis“, susijusiomis su Gardos ežero pakrantėje ir Sardinijos pakrantėse esančių valstybinės žemės plotų naudojimu[2]. Ginčydami šiuos sprendimus, koncesininkai, kurių koncesijų galiojimas ką tik baigėsi, remiasi teisės aktais, kuriais pratęsiamas šių aktų galiojimo terminas. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai klausia dėl šių teisės aktų atitikties ESVS ir Direktyvos 2006/123/EB[3] nuostatoms.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Tas pats klausimas keliamas byloje *Regione autonoma della Sardegna* (C-449/15), kuri dabar nagrinėjama Teisingumo Teisme.

3 — 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, p. 36).

3. Taigi šios bylos suteikia Teisingumo Teismui galimybę apibrėžti taisyklių, taikytinų paslaugų koncesijoms, taikymo sritį, atsižvelgiant į nuostatas, susijusias su paslaugų veiklos leidimu, ir išaiškinti Direktyvos 2006/123, susijusios su leidimų, kurių skaičius ribojamas dėl gamtinių išteklių stokos, išdavimo tvarka, 12 straipsnį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

4. Direktyvos 2006/123 9–13 straipsniuose įtvirtintos nuostatos, taikytinos leidimų, nuo kurių priklauso galimybė vykdyti paslaugų veiklą arba šios veiklos vykdymas, išdavimo tvarkai.

5. Minėtos direktyvos 12 straipsnyje „Atranka iš kelių kandidatų“ nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai išduodamų leidimų verstis tam tikros rūšies veikla skaičius yra ribotas dėl gamtinių išteklių arba techninių pajėgumų stokos, valstybės narės potencialiems kandidatams taiko nešališką ir skaidrią atrankos procedūrą, visų pirma tinkamai paskelbdamos apie procedūros pradžią, eigą ir pabaigą.

2. 1 dalyje nurodytais atvejais leidimas išduodamas ribotam laikotarpiui ir negali būti automatiškai pratęsiamas ar suteikti bet kokių kitų privilegijų teikėjui, kurio leidimo galiojimo laikas ką tik baigėsi, arba asmeniui, kaip nors susijusiam su tuo teikėju.

3. Laikydamosi 1 dalies ir 9 bei 10 straipsnių, nustatydamos atrankos procedūros taisykles valstybės narės gali atsižvelgti į visuomenės sveikatos, socialinės politikos tikslus, darbuotojų arba savarankiškai dirbančių asmenų sveikatos ir saugos, aplinkos apsaugos, kultūros paveldo išsaugojimo aspektus ir visus kitus svarbius visuomenės interesus, laikydamosi Bendrijos teisės.“

Italijos teisė

Teisės aktai, susiję su jūrinėmis koncesijomis

6. Valstybės turtas, priskiriamas jūrinei sričiai, reglamentuojamas Laivybos kodekse, kurio 36 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad šiam turtui gali būti suteikiama koncesija.

7. Minėto kodekso 37 straipsnio 2 dalyje koncesijos pratęsimo atveju pirmenybė buvo teikiama esamam koncesininkui.

8. Po to, kai Europos Komisija pradėjo pažeidimo tyrimo procedūrą, ši pirmenybės teisė buvo panaikinta pagal 2009 m. gruodžio 30 d. Dekreto-įstatymo Nr. 194 (*Decreto-legge n. 194 – Proroga di termini previsti da disposizioni legislative*) (2009 m. gruodžio 30 d. GURI Nr. 302, toliau – Dekretas-įstatymas Nr. 194/2009) 1 straipsnio 18 dalį.

9. Pagal minėtą straipsnį baigiančių galioti jūrinių valstybinio turto koncesijų galiojimas pratęstas iki 2012 m. gruodžio 31 d.

10. 2010 m. vasario 26 d. Įstatymu Nr. 25 (*Legge n. 25*) pertvarkius Dekretą-įstatymą Nr. 194/2009 į įstatymą, minėta nuostata buvo iš dalies pakeista taip, kad koncesijų, kurios baigė galioti ne vėliau kaip 2015 m. gruodžio 31 d., galiojimas buvo pratęstas iki šios datos.

11. Vėliau minėtoji nuostata buvo iš dalies pakeista 2012 m. spalio 18 d. Dekreto-įstatymo Nr. 179 (*decreto-legge n. 179–Ulteriori misure urgenti per la crescita del Paese*) (GURI, Nr. 245, 2012 m. spalio 19 d.), pertvarkyto į 2012 m. gruodžio 17 d. Įstatymą Nr. 221 (*legge n. 221*) (GURI, Nr. 294, 2012 m. gruodžio 18 d.), 34^{12} straipsniu, koncesijų galiojimą pratęsiant iki 2020 m. gruodžio 31 d.

Teisės aktai, kuriais Direktyva 2006/123 perkeliama į nacionalinę teisę

12. Direktyva 2006/123 į Italijos teisę perkelta 2010 m. kovo 26 d. Dekretu-įstatymu Nr. 59 (*decreto legislativo n. 59 – Attuazione della direttiva 2006/123/CE relativa ai servizi nel mercato interno*) (GURI, Nr. 94, 2010 m. balandžio 23 d.).

13. Minėto dekreto-įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu dėl gamtinių išteklių stokos esamų licencijų skaičius yra ribotas, šios licencijos negali būti automatiškai pratęsiamos.

Pagrindinių bylų faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

Byla C-458/14

14. 2006 m. birželio 16 d. ir rugpjūčio 17 d. sprendimais *Consorzio dei comuni della Sponda Bresciana del Lago di Garda e del Lago di Idro* (toliau – *Consorzio*) suteikė *Promoimpresa srl* (toliau – *Promoimpresa*) koncesiją rekreaciniais tikslais naudoti Gardos ežero pakrantėje esančią teritoriją.

15. Sprendimo, kuriuo suteikta ši koncesija, 3 straipsnyje buvo numatyta, kad ši koncesija savaime baigs galioti 2010 m. gruodžio 31 d.

16. 2010 m. balandžio 14 d. *Promoimpresa* pateikė prašymą pratęsti koncesiją, tačiau *Consorzio* atmetė šį prašymą 2011 m. gegužės 6 d. sprendimu, motyvuodamas tuo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama koncesija tebuvo penkerių metų trukmės ir negalėjo būti niekaip automatiškai pratęsiama, o nauja koncesija turi būti suteikta konkurso tvarka.

17. *Promoimpresa* apskundė tokį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, be kita ko, remdamasi Dekreto-įstatymo Nr. 194/2009 1 straipsnio 18 dalies pažeidimu. Ji teigė, kad nors šis dekretas-įstatymas susijęs su jūrinėmis koncesijomis, jis taip pat taikomas koncesijoms, suteikiamoms ežerų pakrantėse esančiam turtui.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad nagrinėjama nuostata, kiek joje numatytas valstybės koncesijų galiojimo pratęsimas, nustatomas nepagrįstas įsisteigimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės apribojimas, nes visiems kitiems konkurentams tapo neįmanoma gauti koncesijų, kurių galiojimas eina į pabaigą.

19. Atsižvelgdamas į tai, *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Lombardijos regiono administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal SESV 49, 56 ir 106 straipsniuose nustatytus įsisteigimo laisvės, nediskriminavimo ir konkurencijos apsaugos principus ir pagal jais grindžiamą protingumo taisyklę draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais dėl vėlesnių įstatyminių pakeitimų nustatomas pakartotinis koncesijų jūrų, ežerų ir upių pakrantėse esančiam ekonomiškai svarbiam valstybės turtui galiojimo pratęsimas, pailginant jų galiojimą mažiausiai vienuolika metų, taip išsaugant to paties koncesininko teisę vieninteliam naudoti turtą ekonominiais tikslais, nepaisant to, kad jam išduotoje koncesijoje numatytas galiojimo terminas pasibaigęs, o kitiems suinteresuotiems ūkio subjektams nesuteikiama jokios galimybės įgyti turto naudojimosi teisę viešojo konkurso tvarka?“

Byla C-67/15

20. Pagrindinės bylos ieškovės, išskyrus maudyklų profesinę sąjungą *Sib*, organizuoja turistinę ir rekreacinę veiklą *Commune de Loiri Porto San Paolo* (Loiri Porto San Paolo savivaldybė, toliau – savivaldybė) paplūdimio teritorijoje pagal koncesijas, kurias savivaldybė 2004 m. suteikė šešeriems metams ir vėliau pratęsė jų galiojimą vieniems metams, iki 2011 m.

21. Jos pateikė savivaldybės prašymą pratęsti koncesijų galiojimą 2012 metams. Kadangi į šį prašymą nebuvo atsakyta, ieškovės manė, kad gali tęsti savo veiklą pagal Dekreto-įstatymo Nr. 194/2009 1 straipsnio 18 dalį.

22. 2012 m. gegužės 11 d. savivaldybė paskelbė kvietimą dalyvauti konkurse dėl septynių naujų koncesijų suteikimo, o kai kurios iš jų buvo numatytos žemės plotuose, kuriuose koncesijos jau buvo suteiktos pagrindinės bylos ieškovėms.

23. 2012 m. birželio 6 d. pagrindinės bylos ieškovės ginčijo nagrinėjamus aktus *Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna* (Sardinijos regiono administracinis teismas). Vėliau jos papildė savo kaltinimus, įtraukdamos 2012 m. birželio 8 d. sprendimą, kuriuo savivaldybė suteikė koncesijas kitiems asmenims nei pagrindinės bylos ieškovės, ir dar ginčijo priemones, kuriomis vietos policija nurodė joms išgabenti savo įrangą.

24. Savo ieškinyje jos, be kita ko, kaltino savivaldybę, kad neatsižvelgė į nacionalinės teisės aktuose numatytą automatinį koncesijų pratęsimą.

25. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šis automatinis pratęsimas trukdo taikyti Sąjungos teisę, be kita ko, Direktyvos 2006/123 12 straipsnį. Iš esmės Įstatymo-dekreto Nr. 59/2010 16 straipsnis, kuriuos Direktyvos 2006/123 12 straipsnis perkeliamas į nacionalinę teisę, neturėjo būti taikomas dėl specialiosios teisės akto normos, kuria pratęsiamos dar galiojančios koncesijos.

26. Atsižvelgdamas į tai, *Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna* (Sardinijos regiono administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. „Ar pagal SESV 49, 56 ir 106 straipsniuose nustatytus įsisteigimo laisvės, nediskriminavimo ir konkurencijos apsaugos principus draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais dėl vėlesnių įstatyminių pakeitimų nustatomas pakartotinis koncesijų jūrų pakrantėse esančiam ekonomiškai svarbiam valstybės turtui galiojimo pratęsimas?

2. Ar Direktyv[os] 2006/123/EB [12 straipsnyje] draudžia[ma] nacionalinės teisės nuostat[a], kaip antai 2009 m. gruodžio 29 d. Dekreto-įstatymo Nr. 194, pertvarkyto į įstatymą 2010 m. vasario 26 d. Įstatymu Nr. 25, 1 straipsnio 18 dalis, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, kuri leidžia esamas viešojo jūros kranto koncesijas užsiimti turizmo ir rekreacine veikla automatiškai pratęsti iki 2015 m. gruodžio 31 d. (ar net iki 2020 m. gruodžio 31 d. pagal 2012 m. spalio 18 d. Dekreto-įstatymo Nr. 179 34^{12}straipsnį, įterptą minėto dekreto-įstatymo pertvarkymo į įstatymą 2012 m. gruodžio 17 d. Įstatymo Nr. 221 1 straipsnio 1 dalimi)?“

Procesas Teisingumo Teisme

27. Nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2014 m. spalio 3 d. (byla C-458/14) ir 2015 m. vasario 12 d. (bylos C-67/15). Pastabas raštu pateikė pagrindinės bylos ieškovės, Italijos vyriausybė ir Komisija (abiejose bylose), taip pat Graikijos vyriausybė (byloje C-458/14) ir Čekijos vyriausybė (byloje C-67/15). 2015 m. spalio 27 d. sprendimu bylos buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.

28. Pagrindinės bylos ieškovės, savivaldybė, Italijos ir Nyderlandų vyriausybės, taip pat Komisija dalyvavo 2015 m. gruodžio 3 d. surengtame posėdyje.

Analizė

29. Savo klausimais prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai siekia sužinoti, ar SESV 49, 56 ir 106 straipsniai draudžia nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatytas automatinis viešojo jūros ir ežero kranto koncesijų galiojimo termino pratęsimas.

30. Be to, antruoju klausimu byloje C-67/15 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar tokie teisės aktai atitinka Direktyvos 2006/123 12 straipsnį.

31. Nors prejudiciniame klausime byloje C-458/14 Direktyva 2006/123 nenurodyta, vis dėlto šalys ir suinteresuotieji asmenys diskutavo dėl jos 12 straipsnio. Šiuo atžvilgiu reikėtų priminti, kad Teisingumo Teismas, siekdamas pateikti naudingą atsakymą, gali manyti esant reikalinga atsižvelgti į Sąjungos teisės nuostatas, kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nebuvo nurodęs savo klausime [4].

Dėl prejudicinių klausimų priimtinumo

32. Italijos vyriausybė kelia prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-458/14 priimtinumo klausimą, nurodydama, kad pagrindinės bylos faktinių aplinkybių laikotarpiu Dekreto-įstatymo Nr. 194/09 1 straipsnio 18 dalis buvo susijusi tik su jūrinėmis valstybės koncesijomis. Minėtos vyriausybės nuomone, šio teisės akto pasekmės ežerų pakrančių koncesijoms po prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ginčijamų teisės aktų priėmimo negali būti taikomos *ratione temporis*.

33. Šiuo atžvilgiu primenu, kad, kiek tai susiję su nacionalinės teisės nuostatų aiškinimu, Teisingumo Teismas iš principo turi remtis nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytu vertinimu, turint omenyje tai, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos aiškinti valstybės narės vidaus teisės [5].

34. Kalbant apie Dekreto-Įstatymo Nr. 194/09 1 straipsnio 18 punkto taikytinumą pagrindinėje byloje, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-458/14 matyti, kad pagrindinės bylos ieškovė remiasi šios nuostatos pažeidimu, teigdama, kad ji taip pat taikoma valstybinėms ežerų pakrančių koncesijoms. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jame šalys daugiausia diskutuoja dėl šio pagrindo, ir nurodo kelias priežastis, dėl kurių mano, kad ši nuostata taikoma pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms.

4 — Be kita ko, žr. sprendimus *Telaustria ir Telefonadress* (C-324/98, EU:C:2000:669, 59 punktas) ir *Efir* (C-19/12, EU:C:2013:148, 27 punktas).

5 — Sprendimas *Târşia* (C-69/14, EU:C:2015:662, 13 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

35. Šiomis aplinkybėmis, kadangi prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikto klausimo reikšmingumas yra išsamiai detalizuotas, manau, Teisingumo Teismas negalėtų remtis hipoteze, kuri leistų atmesti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jeigu būtų akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis ar dalyku [6].

36. Antra, abiejose bylose Italijos vyriausybė pažymi, kad Dekreto-įstatymo Nr. 179/2012 34 straipsnis, kuriuo pagrindinėje byloje nagrinėjamų koncesijų galiojimo terminas nukeliamas į 2020 m. gruodžio 31 d., yra vėlesnis už pagrindinėje byloje ginčijamus aktus, todėl prejudiciniai klausimai yra priimtini tik tiek, kiek tai susiję su koncesijų pratęsimu iki 2015 m. gruodžio 31 d.

37. Šiuo atžvilgiu pakanka pažymėti, kad prejudiciniai klausimai susiję su nacionalinės teisės aktų reglamentuojamu atveju, kai numatomas automatinis ir kartotinis jūrų ir ežerų pakrantėse esančio valstybės turto koncesijų galiojimo termino pratęsimas. Dėl klausimo, ar taikytinos nacionalinės nuostatos yra tos, kuriomis šis galiojimo terminas perkeliamas į 2015 m. gruodžio 31 d., ar į 2020 m. gruodžio 31 d., pažymėtina, kad jis priklauso nacionalinių teismų jurisdikcijai ir neturi poveikio šitaip suformuluotų prejudicinių klausimų priimtinumui.

38. Atsižvelgdamas į pirma pateiktus argumentus, manau, kad prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Dėl Direktyvos 2006/123 išaiškinimo

Direktyvos 2006/123 ir ESV sutarties ryšys

39. Prejudiciniai klausimai susiję ir su pirminės teisės, ir su Direktyvos 2006/123 nuostatų išaiškinimu.

40. Norėčiau pažymėti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, jeigu sritis išsamiai suderinta Sąjungos teisėje, bet kuri šios srities nacionalinė nuostata turi būti vertinama atsižvelgiant į suderinimo priemonės, o ne į pirminės teisės nuostatas [7].

41. Teisingumo Teismas Sprendime *Rina Services ir kt.* [8] jau yra konstatavęs, kad Direktyva 2006/123 Sąjungoje buvo išsamiai suderintos į jos taikymo sritį patenkančios paslaugos, kiek tai susiję su jos 14 straipsniu dėl įsisteigimo laisvės. Dviejose kitose bylose, kuriose Direktyva 2006/123 buvo taikoma pagrindinei bylai ir kuriose priimti sprendimai *Trijber ir Harmsen* ir *Hiebler*, Teisingumo Teismas vadovavosi iš esmės tokiu pat požiūriu, pateikdamas tik šios direktyvos 10, 11 ir 15 straipsnių išaiškinimą ir neaiškindamas ESVS nuostatų [9].

42. Manau, kad toks požiūris taikytinas Direktyvos 2006/123 9–13 straipsniams, kuriuose yra nuostatos, susijusios su leidimų išdavimo tvarka, visų pirma jos 12 straipsniui.

43. Kaip yra kalbant apie Direktyvos 2006/123 14 straipsnį, kuriame numatytas įsisteigimo laisvės įgyvendinimo srityje draudžiamų reikalavimų sąrašas, pažymėtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas šios direktyvos 9–13 straipsniuose numatė nuostatas, kurių privalo laikytis valstybė narė, jeigu paslaugų veiklai turi būti išduodamas leidimas. Taigi minėtas teisės aktų leidėjas išsamiai suderino nagrinėjamą sritį.

6 — Sprendimas *Târşia* (C-69/14, EU:C:2015:662, 14 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

7 — Žr., be kita ko, sprendimus *Hedley Lomas* (C-5/94, EU:C:1996:205, 18 punktas) ir *UPC DTH* (C-475/12, EU:C:2014:285, 63 punktas). Dėl šios teismo praktikos analizės žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą byloje *Rina Services ir kt.* (C-593/13, EU:C:2015:159, 12 punktas).

8 — C-593/13, EU:C:2015:399, 37 ir 38 punktai. Tą patį sprendimą, kiek tai susiję su Direktyvos 2006/123 15 ir 16 straipsniais, siūlė generalinis advokatas Y. Bot savo išvadoje byloje *Komisija / Vengrija* (C-179/14, EU:C:2015:619, 73 punktas), kuri dar nagrinėjama Teisingumo Teisme.

9 — Sprendimai *Trijber ir Harmsen* (C-340/14 ir C-341/14, EU:C:2015:641) ir *Hiebler* (C-293/14, EU:C:2015:843).

44. Visų pirma Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta, kad jeigu esamų leidimų skaičius yra ribotas dėl gamtinių išteklių arba techninių pajėgumų stokos, leidimai turi būti išduodami taikant nešališką ir skaidrią leidimų išdavimo ribotam laikotarpiui procedūrą ir jie negali būti automatiškai pratęsiami.

45. Šios nuostatos taptų neveiksmingos, jeigu valstybėms narėms būtų leidžiama išvengti jų taikymo remiantis pirmine teise grindžiamu pateisinimu.

46. Todėl manau, kad tais atvejais, kai taikytinas Direktyvos 2006/123 12 straipsnis, tikrinti nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų atitiktį Sąjungos teisei reikia atsižvelgiant į šią nuostatą ir neatsižvelgiant į pirminės teisės nuostatas.

Direktyvos 2006/123 12 straipsnio taikytinumas

47. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad aktas, kuriuo valstybė narė suteikia išimtinę teisę naudoti valstybės turtą, iš principo gali būti vertinamas atsižvelgiant į kelias Sąjungos teisės nuostatas, be kita ko, SESV 49, 56 ir 106 straipsnius, taip pat į viešųjų pirkimų taisykles.

48. Siekiant nustatyti Direktyvos 2006/123 taikytinumą šioje byloje, reikia išnagrinėti, ar valstybės koncesijos suteikimas jūros ar ežero pakrantėje pagal Italijos teisę yra leidimų išdavimo tvarka, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą.

49. Direktyvos 2006/123 4 straipsnio 6 dalyje „leidimų išdavimo tvarka“ apibrėžiama kaip bet kokia procedūra, pagal kurią faktiškai reikalaujama, kad teikėjas arba gavėjas imtųsi priemonių gauti formaliam arba numanomam kompetentingos institucijos sprendimui dėl teisės teikti paslaugas ar vykdyti paslaugų teikimo veiklą.

50. Šiuo atžvilgiu pažymiu, kad, skirtingai nei SESV 49 straipsnis, Direktyvos 2006/123 III skyriaus nuostatos, susijusios su įsisteigimo laisve, taikomos neatsižvelgiant į tai, ar yra tarptautinis elementas [10]. Taigi, kad būtų taikomas šios direktyvos 12 straipsnis, nebūtina nustatyti, ar nagrinėjamas leidimas kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą.

51. Tačiau, siekiant taikyti minėtą 12 straipsnį šioje byloje, būtina išanalizuoti šalių aptartas tris aplinkybes, t. y. pirma, nagrinėjamo atvejo ir komercinio turto nuomos panašumą, antra, skirtumą nuo paslaugų koncesijos ir, trečia, nuostatų, susijusių su leidimais, ribojamais dėl gamtinių išteklių stokos, taikytinumą.

– Dėl argumento, kuriuo remiamasi panašumu į komercinio turto nuomą

52. Abiejų pagrindinių bylų ieškovai ir Graikijos vyriausybė tvirtina, kad nagrinėjamos valstybės koncesijos, suteikiamos jūrų ir ežerų pakrantėse, yra komercinio turto nuoma, kuri visų pirma suteikia galimybę naudotis viešuoju turtu, ir tai nėra leidimas, nulemiantis galimybę verstis paslaugų teikimo veikla.

53. Manęs šis teiginys neįtikina.

10 — Norėčiau nurodyti mano išvados byloje *Hiebler* (C-293/14, EU:C:2015:472) 24 punktą ir mano išvados bylose *Trijber ir Harmsen* (C-340/14 ir C-341/14, EU:C:2015:505) 49–57 punktus.

54. Iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Italijoje galimybė vykdyti veiklą, susijusią su jūrų ir ežerų pakrantėse esančio valstybės turto naudojimu, kaip antai valdyti valstybinę pakrančių teritoriją turistiniais ir rekreaciniais tikslais, priklauso nuo to, ar kompetentinga savivaldybės institucija savo sprendimu suteikia koncesiją. Taigi sprendimas suteikti šią koncesiją yra galimybės vykdyti nagrinėjamą paslaugų teikimo veiklą sąlyga.

55. Be to, pagrindinės bylos ieškovės ginčija aktus, kuriais atsisakoma tokį leidimą pratęsti.

56. Tai, kad šio leidimo suteikimas taip pat reiškia valstybės turto suteikimą išimtinai naudotis, jį išnuomojant, negali paveikti šios sistemos kvalifikavimo kaip leidimų išdavimo tvarkos.

– Dėl atskyrimo nuo paslaugų koncesijų

57. Norėčiau pažymėti, kad sistemai, kuri gali būti laikoma „leidimų išdavimo tvarka“, Direktyvos 2006/123 nuostatos vis dėlto netaikomos, jeigu ši sistema patenka į taisyklių, susijusių su viešaisiais pirkimais, taikymo sritį [11].

58. Šiuo atžvilgiu šioje byloje nacionaliniai teismai nurodo, kad nagrinėjamos valstybinės jūrų ir ežerų pakrančių koncesijos gali būti laikomos paslaugų koncesijomis.

59. Taigi reikia išnagrinėti, ar šioje byloje kalbama apie paslaugų koncesijas, kurioms dėl to taikomos ne Direktyvos 2006/123 nuostatos, o Sąjungos viešųjų pirkimų teisės principai ir taisyklės.

60. Šiuo atžvilgiu tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutartys pagal Italijos teisę laikomos „koncesijomis“, niekaip nelemia jų savarankiško kvalifikavimo pagal Sąjungos teisę.

61. Taigi, kaip teisingai pažymi Nyderlandų vyriausybė, sąvoka „koncesija“ dažnai vartojama apibrėžiant išimtinę teisę arba leidimo aktą, tačiau tai nereiškia, kad tai yra koncesija, kaip ji suprantama pagal viešųjų pirkimų teisę [12].

62. Paslaugų koncesijai, be kita ko, būdinga tai, kad institucija patiki koncesininkui vykdyti paslaugų teikimo veiklą, paprastai – paslaugos, kurią priklauso teikti šiai institucijai, šitaip įpareigodama jį teikti konkrečią paslaugą [13].

63. Taigi, kad koncesijos aktas būtų pripažintas paslaugų koncesijos aktu, reikia konstatuoti, kad paslaugų teikimui taikomi atitinkamos institucijos nustatyti specialūs reikalavimai ir kad ūkio subjektas negali nevaržomas atsisakyti teikti šią paslaugą.

64. Šiuos argumentus patvirtina Direktyvos 2014/23 [14] 14 konstatuojamoji dalis, iš kurios matyti, kad koncesijomis neturėtų būti laikomi tam tikri valstybės narės aktai, kaip antai leidimai arba licencijos, be kita ko, jeigu ūkio subjektas išlieka laisvas atsisakyti atlikti darbus ar teikti paslaugas. Priešingai tokiems aktams, koncesijos sutartyse numatomos tarpusavyje privalomos pareigos, pagal kurias šių darbų vykdymui ar paslaugų teikimui taikomi specialūs perkančiosios organizacijos nustatyti reikalavimai.

11 — Žr. Direktyvos 2006/123 57 konstatuojamąją dalį.

12 — Taip pat žr. Komisijos aiškinamojo komunikato dėl koncesijų Bendrijos teisėje (OL, 2000, C 121, p. 2) 25 išnašą.

13 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 33 punktas). Taip pat žr. generalinio advokato A. M. La Pergola išvadą byloje *BFI Holding* (C-360/96, EU:C:1998:71) ir generalinio advokato S. Alber išvadą byloje *RI.SAN.* (C-108/98, EU:C:1999:161, 50 punktas).

14 — Nors 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (OL L 94, p. 1) netaikytina šioje byloje *ratione temporis*, ji gali būti kaip šaltinis, kuriuo remiamasi apibrėžiant sąvoką „paslaugų koncesija“.

65. Tačiau šioje byloje iš nutartyse dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą apibūdintų faktinių aplinkybių negalima spręsti, kad pagrindinės bylos ieškovės pagal aktus, kurie pagal nacionalinę teisę laikomi valstybinėmis koncesijomis, privalėjo vykdyti paslaugų teikimo veiklą, kurią joms konkrečiai pavedė viešosios valdžios institucija ir kuriai buvo taikomi šios institucijos apibrėžti specialūs reikalavimai.

66. Kaip teisingai pažymi Komisija, pagrindinėse bylose nagrinėjamų aktų tikslas yra ne perkančiosios organizacijos nustatytų paslaugų teikimas, o turistinės ir rekreacinės ekonominės veiklos vykdymas kurortinėje teritorijoje, reiškiantis išimtinį naudojimą šioje viešojoje srityje.

67. Iš šių aplinkybių, su sąlyga, kad jas patikrins nacionalinis teismas, matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutartys nėra paslaugų koncesijos, kaip tai suprantama pagal Sąjungos viešųjų pirkimų teisės normas.

68. Taigi laikausi nuomonės, kad nacionalinės nuostatos, susijusios su valstybės koncesijų suteikimu jūrų ir ežerų pakrantėse, pagal Italijos teisę yra leidimų išdavimo tvarka, kuriai taikomi Direktyvos 2006/123 9–13 straipsniai.

69. Norėčiau pridurti, kad jeigu pagrindinėje byloje nagrinėjamas sutartis reikėtų kvalifikuoti kaip paslaugų koncesijas, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, todėl Direktyvoje 2006/123 suderintos taisyklės nebūtų taikomos, nacionalinėms valdžios institucijoms pagal pagrindines Sutarties taisykles taikomi reikalavimai ir iš jų kylantys principai būtų iš esmės tie patys. Iš tiesų, kiek tai yra aiškų tarptautinį susidomėjimą kelianti ekonominė veikla, kiek tai susiję su pareiga laikytis šių pagrindinių principų ir taisyklių, leidimas nesiskiria nuo paslaugų koncesijos [15].

– Dėl gamtinių išteklių stokos nulemto riboto leidimų skaičiaus

70. Primenu, kad Direktyvos 2006/123 12 straipsnis susijęs su konkrečiu atveju, kai pagal taikytiną tvarką išduodamas ribotas leidimų skaičius, nes stokojama gamtinių išteklių arba techninių pajėgumų.

71. Pažymiu, jog iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šioje byloje nagrinėjami leidimai buvo suteikti savivaldybės lygmeniu ir kad jų skaičius ribotas.

72. Akivaizdu, kad ežero ar jūros pakrantėje esantys valstybinės žemės plotai, kurie gali būti naudojami ekonominei veiklai konkrečioje savivaldybėje, yra riboti, todėl jie gali būti laikomi „gamtinių išteklių stoka“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/123 12 straipsnį.

73. Be to, šalys, be šių gamtinių išteklių stokos, nenurodo jokio kito privalomojo bendrojo intereso pagrindo, kuris šioje byloje galėtų pateisinti esamų leidimų skaičiaus ribojimą.

74. Šiuo atžvilgiu man atrodo, jog pagrindinės bylos ieškovių ir Italijos vyriausybės argumentas, kad visos Italijos jūrų pakrantės negali būti laikomos „išteklių stoka“, pakreipia diskusiją netinkama linkme.

75. Kalbant apie savivaldybės lygmeniu išduodamus leidimus, reikia atsižvelgti į nagrinėjamus valstybinės žemės plotus. Vis dėlto šioje byloje akivaizdu, kad kalbama apie ribotą leidimų skaičių, dėl kurio konkuruoja galimi Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 dalyje numatytos atrankos procedūros kandidatai.

76. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta pirma, laikausi nuomonės, kad Direktyvos 2006/123 12 straipsnis taikytinas šioje byloje.

15 — Sprendimai *Sporting Exchange* (C-203/08, EU:C:2010:307, 46 ir 49 punktai); *Engelmann* (C-64/08, EU:C:2010:506, 52–54 punktai) ir *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 33 punktas).

Direktyvos 2006/123 12 straipsnio aiškinimas

77. Primenu, kad pagal Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 dalį, jeigu išduodamų leidimų verstis tam tikros rūšies veikla skaičius yra ribotas dėl gamtinių išteklių arba techninių pajėgumų stokos, jų išdavimui turi būti taikoma nešališka ir skaidri atrankos procedūra.

78. Pagal minėtos direktyvos 12 straipsnio 2 dalį tokia tvarka išduotas leidimas turi galioti ribotą laikotarpį, negali būti automatiškai pratęsiamas ar suteikti bet kokių privilegijų teikėjui, kurio leidimo galiojimo laikas ką tik baigėsi.

79. Reikalaujant, kad leidimai būtų išduodami ribotam laikotarpiui, taikant skaidrią ir nešališką tvarką, nagrinėjamomis nuostatomis užtikrinama, kad veikla, kuria dėl gamtinių išteklių stokos gali verstis ribotas ūkio subjektų skaičius, būtų atvira konkurencijai, taigi būtų potencialiai prieinama naujiems paslaugų teikėjams.

80. Šios nuostatos taip pat grindžiamos nusistovėjusia teismo praktika, pagal kurią, jeigu tokiomis aplinkybėmis nėra skaidrios atrankos procedūros, tai yra netiesioginė kitose valstybėse narėse įsteigtų ūkio subjektų diskriminacija, kuri iš esmės neatitinka įsisteigimo laisvės principo [16].

81. Dar norėčiau pažymėti, kad leidimų, suteiktų prieš perkeliant Direktyvą 2006/123 į nacionalinę teisę, pratęsimas *ex lege* neatitinka šios direktyvos 12 straipsnio nuostatų.

82. Pratęsiant esamų leidimų galiojimo laikotarpį pažeidžiamas iš Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 dalies kylantis įpareigojimas numatyti skaidrią ir nešališką kandidatų atrankos procedūrą.

83. Be to, leidimų galiojimo laikotarpio pratęsimas *ex lege* prilygsta automatiniam pratęsimui, kuris pagal aiškias Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 2 dalies nuostatas yra draudžiamas.

84. Pagrindinės bylos ieškovės ir Italijos vyriausybė vis dėlto teigia, kad nagrinėjamų koncesijų pratęsimą galima būtų pateisinti kaip pereinamojo laikotarpio priemonę, remiantis teisinio saugumo sumetimais.

85. Pagrindinės bylos ieškovės tvirtina, kad valstybės koncesijų jūrų ir ežerų pakrantėse galiojimo pratęsimas yra būtinas, kad suinteresuotiesiems asmenims galėtų atsipirkti padarytos investicijos, nes jie galėtų teisėtai tikėtis automatinio leidimų pratęsimo pagal teisės aktus, kurie buvo taikomi nuo koncesijų suteikimo iki Dekreto-įstatymo Nr. 194/2009 priėmimo.

86. Šią poziciją palaiko ir Italijos vyriausybė, kuri nurodo, kad koncesijų pratęsimas yra pereinamojo laikotarpio priemonė, pereinant nuo automatinio pratęsimo sistemos prie paskyrimo sistemos, reiškiančios, kad bus rengiamas konkursas. Minėtos vyriausybės teigimu, tokią priemonę pagal teisėtų lūkesčių apsaugos principą pateisina būtinybė leisti suinteresuotiesiems asmenims gauti padarytų investicijų grąžą.

87. Šiuo atžvilgiu pažymiu, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas jau atsižvelgė į leidimų turėtojų teisėtus interesus, nes Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 2 dalyje numatė, kad leidimai, jeigu jų skaičius yra ribotas dėl išteklių stokos, turi būti atitinkamos trukmės.

16 — Dėl paslaugų koncesijos žr. Sprendimą *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 37 punktas ir jame nurodyta teismo praktika), o dėl leidimų išdavimo tvarkos žr. Sprendimą *Engelmann* (C-64/08, EU:C:2010:506, 46 ir 51 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

88. Atsižvelgiant į tos pačios direktyvos 62 konstatuojamąją dalį, ši trukmė turi būti nustatyta taip, kad laisva konkurencija nebūtų suvaržyta arba apribota daugiau, nei būtina norint užtikrinti, kad teikėjui atsipirktų investicijos ir kad jis gautų tinkamą investuoto kapitalo grąžą [17].

89. Šie argumentai iš esmės taikomi pagal Direktyvą 2006/123 išduodamiems leidimams.

90. Tačiau, mano nuomone, kalbant apie leidimus, kuriems nebuvo taikoma Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 dalį atitinkanti procedūra, šiuo straipsniu valstybei narei draudžiama pratęsti leidimus jiems baigus galioti ir šitaip nukelti atrankos procedūrą remiantis privalomuoju bendrojo intereso pagrindu.

91. Nors Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad valstybės narės, nustatydamos atrankos procedūros taisykles, gali atsižvelgti į aspektus, susijusius su privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, šia nuostata valstybėms narėms neleidžiama remtis tokiais aspektais siekiant išvengti atrankos procedūros rengimo.

92. Bet kuriuo atveju manau, kad pagrindinės bylos ieškovių ir Italijos vyriausybės nurodytam pateisinimui, susijusiam su teisėtų lūkesčių apsaugos principu, reikalingas kiekvieno konkretaus atvejo įvertinimas, leidžiantis remiantis konkrečiomis aplinkybėmis įrodyti, kad leidimo turėtojas galėjo pagrįstai tikėtis, jog leidimas bus pratęstas, ir kad jis padarė atitinkamas investicijas.

93. Taigi šiuo pateisinimu negalima pagrįstai remtis siekiant automatinio pratęsimo, kuris buvo nustatytas Italijos teisės aktų leidėjo ir taikomas vienodai visoms valstybinėms jūrų ir ežerų pakrančių koncesijoms.

94. Šios išvados niekaip nepaneigia Sprendimas *ASM Brescia* [18], susijęs su konkrečiu atveju – privalomojo bendrojo intereso pagrindo, susijusio su teisinio saugumo principu, taikymu vertinant paslaugų koncesiją atsižvelgiant į SESV 49 ir 56 straipsnius.

95. Minėtame sprendime Teisingumo Teismas pripažino, jog pagal minėtą principą gali būti reikalaujama, kad būtų nustatytas viešosios paslaugų koncesijos, susijusios su dujų paskirstymu, nutraukimo pereinamasis laikotarpis, atsižvelgiant ir į viešosios paslaugos reikalavimus, ir į ekonominius aspektus.

96. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas atsižvelgė į įvairius aspektus, t. y. pirma, į tai, kad Sąjungos direktyvose nenumatyta galimybė persvarstyti esamų dujų paskirstymo koncesijų; antra, kad koncesija buvo suteikta 1984 m. ir turėjo galioti iki 2029 m., todėl jos pabaiga buvo numatyta; ir galiausiai, trečia, jog pagal teisinio saugumo principą reikalaujama, kad teisės normos būtų aiškios, tikslios ir būtų galima numatyti jų pasekmes, nors tuo metu, kai buvo paskirta pagrindinėje byloje nagrinėjama koncesija, Teisingumo Teismas dar nebuvo nusprendęs, kad pagal pirminę teisę kai kurioms tarptautinį susidomėjimą keliančioms sutartims galėjo būti taikomi skaidrumo įpareigojimai [19].

97. Tačiau pagrindinėms byloms nėra būdinga nė viena iš šių aplinkybių, kurias Teisingumo Teismas nurodė minėtame sprendime remdamasis teisinio saugumo principu.

17 — Tie patys motyvai matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, pagal kurią leidimo trukmė turi būti pateisinama privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kaip antai, be kita ko, būtinybe atitinkamam subjektui suteikti pakankamai ilgą terminą, per kurį jam atsipirktų investicijos. Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Engelmann* (C-64/08, EU:C:2010:506, 46–48 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

18 — C-347/06, EU:C:2008:416. Nors šio sprendimo 64 punkte Teisingumo Teismas nurodo „objektyvias aplinkybes“, iš toliau jame pateiktų motyvų matyti, kad tai yra privalomasis bendrojo intereso pagrindas. Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 38 punktas).

19 — Sprendimas *ASM Brescia* (C-347/06, EU:C:2008:416, 67–71 punktai). Šiuo klausimu taip pat žr. Sprendimą *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 40 punktas).

98. Iš tiesų pagrindinėse bylose nagrinėjami leidimai, susiję su turistinės ir rekreacinės veiklos vykdymu valstybinėse jūrų ir ežerų pakrančių teritorijose, buvo suteikti 2004 ir 2006 m., t. y. tuo metu, kai skaidrumo principo taikymas koncesijų srityje jau buvo nusistovėjęs[20]. Pagrindinėje byloje nagrinėjamais teisės aktais buvo nustatyta aiški leidimų galiojimo pabaigos data – 2010 m., todėl jų turėtojai galėjo numatyti savo investicijų dydį atsižvelgdami į iš anksto žinomą investicijų atsipirkimo laikotarpį.

99. Taigi pozicijos, kurios Teisingumo Teismas laikėsi Sprendime *ASM Brescia*[21], grindžiamos teisinio saugumo principu, negalima pritaikyti pagrindinėms byloms.

100. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta, laikausi nuomonės, jog Direktyvos 2006/123 12 straipsnio 1 ir 2 dalis reikia aiškinti taip, kad jos draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriais automatiškai pratęsiamas leidimų, susijusių su valstybinių jūrų ir ežerų pakrančių naudojimu, galiojimo terminas.

Direktyvos 2006/123 12 straipsnio poveikis nacionalinėje teisinėje sistemoje

101. Dėl Direktyvos 2006/123 12 straipsnio poveikio nacionalinėje teisinėje sistemoje reikėtų priminti, kad nacionaliniams teismams yra privaloma Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo pareiga.

102. Ši pareiga apima ne tik nacionalinių nuostatų, priimtų siekiant perkelti Direktyvą 2006/123 į nacionalinę teisę, aiškinimą, bet ir reikalauja, kad būtų atsižvelgta į visą nacionalinę teisę vertinant, kiek ji gali būti aiškinama taip, kad nebūtų pasiektas priešingas rezultatas, nei numatytasis minėtoje direktyvoje[22].

103. Juo labiau taip yra, jeigu nacionalinis teismas nagrinėja ginčą, susijusį su nacionalinės teisės nuostatų, kurios buvo specialiai priimtos siekiant perkelti direktyvą į nacionalinę teisę, taikymu. Nacionalinis teismas šiuo atžvilgiu turi daryti prielaidą, kad valstybė narė siekė visiškai įgyvendinti atitinkamoje direktyvoje nustatytus įpareigojimus[23].

104. Mano nuomone, jeigu pateikdamas tokį aiškinimą nacionalinis teismas susiduria su atveju, kai nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis Direktyva 2006/123 perkeliama į nacionalinę teisę, ir konkrečią sritį reglamentuojančios nuostatos prieštarauja tarpusavyje, jis turi išspręsti šią koliziją atsižvelgdamas į ypatingą Direktyvos 2006/123 pobūdį.

105. Tokia išvada taip pat darytina iš „Paslaugų“ direktyvos įgyvendinimo vadovo[24] 1.2.1 punkto, kuriame patikslinta, kad jeigu valstybės narės nusprendžia perkelti Direktyvą 2006/123 ar kai kuriuos jos straipsnius į nacionalinę teisę horizontaliaisiais teisės aktais, kaip nutiko Italijoje, jos turi užtikrinti, kad tokie horizontalūs teisės aktai būtų viršesni už specialiuosius teisės aktus. Be to, pagal minėto vadovo 6.1 punktą nuostatos, susijusios su leidimų išdavimo tvarka, atsižvelgiant į horizontalųjį jų pobūdį, turi būti įtraukiamos į horizontaliuosius teisės aktus.

106. Taigi šioje byloje Italijos teismai turi aiškinti vidaus teisę siekdami kuo labiau užtikrinti, kad Dekreto-įstatymo Nr. 59/2010 16 straipsnis, kuriuo Direktyvos 2006/123 12 straipsnis perkeliamas į nacionalinę teisę, turėtų viršenybę prieš specialiuosius teisės aktus, susijusius su valstybinėmis jūrų ir ežerų pakrančių koncesijomis.

20 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Telaustria ir Telefonadress* (C-324/98, EU:C:2000:669, 60–62 punktai).

21 — C-347/06, EU:C:2008:416.

22 — Sprendimai *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395, 8 punktas) ir *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, 38 punktas).

23 — Sprendimas *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 112 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

24 — Nors tai nėra privalomas aktas, Teisingumo Teismas jau grindė savo motyvus šiuo vadovu, be kita ko, Sprendime *Hiebler* (C-293/14, EU:C:2015:843, 32, 57 ir 73 punktai).

107. Šis argumentas yra dar svarbesnis šioje byloje, nes, kaip prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo byloje C-67/15, dėl Italijos teisės aktų leidėjo suteikto pratęsimo iš tikrųjų gali nutikti taip, kad nors teisės aktų leidėjas formaliai ir perkėlė Direktyvos 2006/123 12 straipsnį į nacionalinę teisę, iš tikrųjų dėl specialiųjų teisės aktų taikymo jis nebūtų taikomas valstybinių koncesijų srityje.

108. Bet kuriuo atveju norėčiau pažymėti, kad Direktyvos 2006/123 12 straipsnio nuostatomis sukonkretinami iš SESV 49 ir 56 straipsnių kylantys įpareigojimai koncesijų ir leidimų, susijusių su paslaugų veikla, suteikimo srityje.

109. Tačiau iš teismų praktikos matyti, kad SESV 49 ir 56 straipsniuose įtvirtintos pagrindinės laisvės veikia tiesiogiai, t. y. jomis galima tiesiogiai remtis vykstant ginčui, susijusiam su sutartiniais santykiais, kad būtų galima atverti paslaugų rinką konkurencijai [25].

110. Taigi tą patį tiesioginį veikimą reikia pripažinti ir Direktyvos 2006/123 12 straipsniui, kuriame minėti principai sukonkretinami.

Dėl SESV 49 straipsnio išaiškinimo (subsidiariai)

111. Atsižvelgiant į mano išvadą, kad pagal Direktyvos 2006/123 12 straipsnį draudžiama pratęsti leidimus, kurie yra nagrinėjami pagrindinėje byloje, nereikia aiškinti prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nurodytų ESV sutarties nuostatų.

112. Vis dėlto subsidiariai reikėtų pažymėti, kad jeigu Direktyva 2006/123 nebūtų taikytina dėl to, kad nagrinėjami aktai būtų paslaugų koncesijos, jų pratęsimas pažeistų iš SESV 49 straipsnio kylančius reikalavimus.

113. Primenu, kad jeigu viešosios valdžios institucijos suteikia paslaugų koncesijas, kurios domina kitose valstybėse narėse įsteigtus ūkio subjektus, o atrodo, kad šioje byloje taip ir yra [26], jos privalo laikytis pagrindinių sutarčių normų, be kita ko, SESV 49 straipsnio, įskaitant iš jo kylančią skaidrumo pareigą [27].

114. Šios institucijos negali išvengti minėtų reikalavimų taikymo, nuspręsdamos automatiškai pratęsti koncesijų, kurios buvo suteiktos visiškai neskaidriai, galiojimo terminą. Nacionalinė priemonė, dėl kurių naujos koncesijos suteikimas taikant skaidrią procedūrą nukeliamas, iš tiesų reiškia netiesioginę diskriminaciją, iš esmės draudžiamą pagal SESV 49 straipsnį [28]. Be to, nors Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad tokia nacionalinė priemonė galėtų būti pateisinama privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, susijusiu su teisiniu saugumu, šios teismų praktikoje išreikštos pozicijos sąlygos šioje byloje nagrinėjamu atveju nėra aiškiai įvykdytos [29].

25 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *Telaustria ir Telefonadress* (C-324/98, EU:C:2000:669, 60–62 punktai); *ASM Brescia* (C-347/06, EU:C:2008:416, 69 ir 70 punktai) ir *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 40 punktas).

26 — Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas byloje C-458/14 pažymi, kad nagrinėjama koncesija kelia aiškų tarptautinį susidomėjimą, atsižvelgiant, be kita ko, į geografinę turto padėtį ir ekonominę koncesijos vertę.

27 — Sprendimai *Telaustria ir Telefonadress* (C-324/98, EU:C:2000:669, 60–62 punktai); *Coname* (C-231/03, EU:C:2005:487, 16–19 punktai); *Parking Brixen* (C-458/03, EU:C:2005:605, 46–48 punktai); *Wall* (C-91/08, EU:C:2010:182, 33 punktas); *Engelmann* (C-64/08, EU:C:2010:506, 51–53 punktai) ir *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, 33 punktas).

28 — Sprendimas *ASM Brescia* (C-347/06, EU:C:2008:416, 63 punktas).

29 — Žr. šios išvados 99 punktą.

Išvada

115. Atsižvelgdamas į pateiktus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Lombardijos regiono administracinis teismas) ir *Tribunale amministrativo regionale per la Sardegna* (Sardinijos regiono administracinis teismas) pateiktus prejudicinius klausimus:

2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje 12 straipsnio 1 ir 2 dalis reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kuriais automatiškai pratęsiamas leidimų, susijusių su jūrų ir ežerų pakrantėse esančio valstybės turto naudojimu, galiojimo terminas.